

# **STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST**

**Obor č. 16: Historie**

## **Pronásledování členů Římskokatolické církve komunisty**

## **Persecution of members of the Roman Catholic Church by communists**

**Autoři:** Vilma Hadačová

**Škola:** ČAG – gymnázium a základní škola s.r.o., Třebízského 1010,  
370 06 České Budějovice 5

**Kraj:** Jihočeský kraj

**Konzultant:** Mgr. Petr Klier

České Budějovice 2026

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracovala samostatně a použila jsem pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

V Českých Budějovicích dne 26.3.2026 .....

## **Poděkování**

Nejprve bych chtěla poděkovat svému konzultantovi Mgr. Petru Klierovi za jeho pomoc v průběhu celého procesu psaní mé práce. Za jeho ochotu odpovídat na mé otázky, za pomoc při hledání potřebných kontaktů a za všechnen čas, který mi věnoval. Dále bych ráda poděkovala paní doktorce Daně Jakšičové za cenné kontakty, které mi poskytla. Mé největší díky patří panu Bohuslavu Richterovi a panu Pavlu Kuchaři za jejich ochotu podělit se se mnou o jejich životní příběhy, díky kterým mohla vzniknout praktická část mé Středoškolské odborné činnosti.

## **Anotace**

Ve své práci SOČ jsem se zabývala především pronásledováním věřících lidí či samotných členů církve komunistickým režimem v ČSSR. Zároveň jsem popsala i celkovou situaci věřících lidí v této době. Jinými slovy jsem probírala změnu zákonů, propagandu či ničení církevních vlastnictví. Mým cílem bylo přitáhnout pozornost lidí k tomuto tématu a sama k němu přispět pomocí rozhovorů s pamětníky, se kterými jsem se sešla a pomocí otázek jsem s nimi prošla jejich příběh, který jsem následně sepsala do textu. Výsledkem mé praktické části jsou sepsané příběhy těchto dvou pamětníků, které doufám obohatí znalosti lidí o náboženském životě v době totality.

## **Klíčová slova**

Komunismus; Římskokatolická církev; perzekuce

## **Annotation**

In my SOČ project, I dealt primarily with the persecution of religious people or the members of the Church themselves by the communist regime in Czechoslovakia. At the same time, I also described the overall situation of religious people during this period. In other words, I discussed changes in law, propaganda, and the destruction of Church property. My goal was to draw people's attention to this topic and to contribute to it myself through interviews with eyewitnesses, whom I met in person and went through their stories, which I then wrote down in text form. The result of my practical part consists of the written stories of these two eyewitnesses, which I hope will enrich people's knowledge of religious life during the time of totalitarianism.

## **Keywords**

Communism; Roman Catholic Church; persecution

## Obsah

|       |                                                                |    |
|-------|----------------------------------------------------------------|----|
| 1     | Úvod.....                                                      | 6  |
| 2     | Přístup komunismu jako ideologie k náboženství .....           | 7  |
| 2.1   | Pohled Manifestu Komunistické strany na náboženství .....      | 7  |
| 2.2   | Přístup Komunistické strany Československa k náboženství ..... | 7  |
| 2.2.1 | První fáze .....                                               | 8  |
| 2.2.2 | Druhá fáze .....                                               | 8  |
| 2.2.3 | Třetí fáze .....                                               | 9  |
| 3     | Náboženství za doby normalizace .....                          | 10 |
| 3.1   | Normalizace .....                                              | 10 |
| 3.2   | Náboženství za doby normalizace .....                          | 10 |
| 4     | Salesiánská komunita České Budějovice.....                     | 13 |
| 5     | Příběh Bohuslava Richtera.....                                 | 14 |
| 5.1   | Dětství .....                                                  | 14 |
| 5.2   | Mládí .....                                                    | 14 |
| 5.3   | Studium kněžství a profese kněze .....                         | 15 |
| 6     | Příběh Pavla Kuchaře.....                                      | 17 |
| 6.1   | Rodina a dětství.....                                          | 17 |
| 6.2   | Rok 1968 a období středoškolského studia.....                  | 18 |
| 6.3   | Období vysokoškolského studia .....                            | 20 |
| 6.4   | Dospělost a studium kněžství.....                              | 22 |
| 7     | Závěr .....                                                    | 26 |
| 8     | Bibliografie .....                                             | 27 |

# 1 ÚVOD

Je obecně známo, že člověk, který hlásá komunistickou ideologii v žádném případě nevěří v Boha, ani v nic s ním spojované. Otázka svobodného projevu víry v zemi, ve které vládne komunistická strana a sám režim diskriminuje, utlačuje, pronásleduje a následně uvěžňuje osoby, které se veřejně hlásí ke své víře, je prakticky nemožná. V bývalé Československé socialistické republice tomu nebylo jinak. I když církevní život mohl člověk v tajnosti vést bez vážných následků, jakýkoliv veřejný projev, hromadné setkání věřících nebo pokus o šíření víry byl automaticky potlačen a v míře odpovídající úsudku komunistické vlády potrestán.

Mé téma ke mně nepřišlo ihned, i když jsem od začátku věděla, že se chci zabývat blízkou historií. Komunistická diktatura nad občany naší země pro mě bylo vždy důležité téma, které jsem také sama chtěla svým vlastním způsobem obohatit. Vztah mezi bývalou komunistickou vládou a Římskokatolickou církví není zatím tolik probíraným tématem, a ráda bych se mu proto věnovala v mé práci. Zčásti mě k psaní práce na toto téma inspirovala také má rodina, která během vlády komunistického režimu nikdy neupustila od své víry. Cílem mé práce není propagovat Římskokatolickou církev, ale přitáhnout pozornost co nejvíce lidí k tomuto podle mého názoru zanedbanému tématu, seznámit je s ním a vzdělat je o jeho průběhu.

O pohledu a přístupu komunismu k náboženství lze vyhledat celkem početné množství kvalitních zdrojů. Ať už jde o samotný Komunistický manifest nebo o další odbornou literaturu či práce. Složitější je najít literaturu napsanou přímo o situaci v Jihočeském kraji. Mě ovšem zaujala např. kniha od Zdeňka Demela, ve které je situace velmi dobře zpracovaná a slouží tak jako skvělý podklad pro mou práci. Plánuji čerpat i z dalších knih či odborných prací, které se tímto tématem už zaobíraly.

Tato práce bude mít několik částí, které budou popisovat různá podtémata: přístup komunismu jako ideologie k Římskokatolické církvi, přístup Komunistické strany Československa k náboženské výuce a k členům církve v jižních Čechách včetně perzekuce církevních řádů, kněží nebo dalších členů církevní instituce. Poslední podtéma bych ráda obsáhla v praktické části mé práce a zpracovala ho formou rozhovorů s pamětníky nebo získáváním informací o nich z archivu.

## **2 PŘÍSTUP KOMUNISMU JAKO IDEOLOGIE K NÁBOŽENSTVÍ**

Tato kapitola se věnuje obecnému pohledu komunismu na náboženství. V první části jsou v ní za pomoci Manifestu Komunistické strany popsány prvotní názory komunistické ideologie na náboženství. V další části je dále zobrazeno, jak se Komunistický manifest zrcadlil v bývalé vládě Československa – Komunistické straně Československa, a jak byly zákony této strany dále aplikovány na především Římskokatolickou církev, která byla v té době nejběžnější církví v republice.

### **2.1 Pohled Manifestu Komunistické strany na náboženství**

V Manifestu komunistické strany zmiňují Karel Marx a Bedřich Engels náboženství hned několikrát. V první části zabývající se vztahem mezi buržou a proletáři píšou, že správný proletář by měl brát náboženství jen jako „buržoazní předsudek“, a že tomuto předsudku jde jen o jeho vlastní, „buržoazní zájmy“. Jde tedy velmi dobře a rychle rozpoznat, jak se komunismus staví k jakémukoliv náboženství.

V části druhé s názvem Proletáři a komunisté se pak dozvídáme, že komunismus náboženství opravdu popírá a chce ho vyloženě odstranit. Autoři to odůvodňují tvrzením, že sama historie nám už několikrát ukázala, že naše víra se mění společně s naším materiálním zabezpečením a celkovým děním v aktuálním světě, a že daná víra nebo raději idea, jak o ní v manifestu píšou, která v této době převládá ve společnosti, je vždy idea, již prosazuje panovník. To vše má záviset na společnosti. Pokud společnost upadá, tak je to proto, že vzniká nová společnost a ta stará umírá i společně se starou ideou – tedy mimo jiné i náboženstvím. (Za ideu bere manifest i např. filozofii a další ideologie.) Marx s Engelsem jednoduše nazývají náboženství, a hlavně církev vykořisťovatelem.

V další – tedy třetí – části je zmínka o tzv. páterském socialismu, který však podle vyjadřování autorů není brán nijak vážně. Je podle nich vzájemně provázaný s feudálním socialismem, který se jenom tvářil, že podporuje proletariát, aby ho získal na svou stranu, avšak o jeho reálné potřeby se nezajímal vůbec. Křesťané udělali něco podobného a prodávali svůj pobožný způsob žití plný sebezapírání za socialismus. Je však očividné, že dobročinnost, celibát a chudý klášterní způsob života nenese stejnou myšlenku jako socialistický boj proti soukromému vlastnictví, manželství a státu. (Marx & Engels, 1898)

### **2.2 Přístup Komunistické strany Československa k náboženství**

Ještě před převratem v únoru 1948 se dalo tušit, že se Komunistická strana Československa nebude k náboženství stavět nijak vlídně. Komunisté se nechávali slyšet o tom, jaký mají názor na víru a církev, a ta k nim kvůli tomu také žádné sympatie nepociťovala. Komunistický režim postupoval proti církvi ve třech fázích v letech 1948-1960. V průběhu první fáze stát ještě ochotně promlouval o dohodě, která by mohla být prospěšná pro obě strany, i když s tím politika, kterou tehdy plánovali praktikovat neměla nic společného. V druhé části už bylo

poznat, že komunisté o církev nestojí a budou usilovat o její odstranění. V třetí fázi vláda především propagovala ateismus. (Kurfiřtová, 2016)

### **2.2.1 První fáze**

Církev, která se už před únorem 1948 obávala, co s ní bude, nemohla být víc překvapená, když byly zveřejněny první politické plány KSČ. Jako první bylo totiž v březnu 1948 schváleno prohlášení o náboženské svobodě, které z počátku opravdu budilo dojem, že komunisté dovolí věřícím jejich víru vyznávat. Prohlášení odsuzovalo všechno, co by poškozovalo náboženskou svobodu, a dokonce ji uznávalo jako jednu ze základních zásad režimu. Také v něm ale byla zmínka o zřízení nového orgánu, který měl dohlížet na církevní záležitosti.

I v nové Československé ústavě z května 1948 se slibovala svoboda svědomí, tedy i náboženského vyznání. Avšak stejně jako v předchozím prohlášení se našel nějaký háček. Právo se muselo shodovat s veřejným pořádkem a dobrými mravy a nebylo dovoleno jeho zneužití k nenáboženským účelům. Dále v ústavě stojí, že školy musí být pouze státní, takže se církev nemohla šířit skrze církevní školy, a i výchova měla spadat pod stát.

Vláda a církev spolu poté po nějakou dobu jednali, přičemž režim chtěl z církve především udělat svůj nástroj a zavést tzv. národní církev sloužící režimu, s čímž církev ale rozhodně nesouhlasila. Chtěla společně se státem pouze koexistovat a odmítala mu vyjádřit loajalitu. Režim dále postupoval ve své politice, zatím však ne navenek. Veřejnosti nadále tvrdil, že náboženství povoleno bude, ale ve skutečnosti měl v plánu celkovou likvidaci náboženství.

Na konci fáze už režim definitivně upustil od své přetvářky a slibu o vzájemné dohodě. Přebíral školy do svého vlastnictví, během toho vylučoval věřící studenty, zakazoval církevní literaturu a chtěl se začít zbavovat pro něj nevhodných kněží. Všechna jednání byla ukončena a komunisté tvrdě zakročili proti církvi. (Kurfiřtová, 2016)

### **2.2.2 Druhá fáze**

Druhá fáze spočívá v přímé likvidaci církve vedené vládou. Podporoval ji i Klement Gottwald, který předtím s církví chtěl spolupracovat. V červnu 1949 už ale svou taktiku změnil a komunisté zahájili ofenzívu. Podle slov Gottwalda protiofenzívu. Vatikán s biskupy totiž podle něj prováděli kontrarevoluci. (Kurfiřtová, 2016)

Byla založena církevní komise zvaná církevní šestka. Stát nezrušil církev, ale chtěl ji mít pod kontrolou, podle svých představ a společně s ní jít proti Vatikánu. Ve školách se už ale náboženství nevyučovalo. Katolické spolky byly uzavírány, všichni pro stát nepohodlní členové církve byli nahrazeni, církevní majetek byl zabaven, náboženský tisk byl zakázán a věřící se nemohli setkávat jinde než v kostele. Všechny tyto změny měly být prováděny postupně, aby veřejnost neviděla, že jí ubývá náboženské svobody.

Církev byla pod kontrolou nově zavedených zákonů. Vytvořila se tzv. Katolická akce, která měla za úkol rozvrátit církev. Ta si už jasně uvědomovala, že s režimem žádnou dohodu neuzavře a sepsala tzv. Pastýřský list, kde svým následovníkům popsala činy komunistického režimu proti nim. Papež prohlásil, že kdokoliv vstoupí do Katolické akce, bude

exkomunikován. Akce však nakonec neměla takový dopad, jaký byl očekáván a s rokem 1950 se rozpadla. (Kurfiřtová, 2016)

Napětí mezi československou vládou a Vatikánem stoupalo. Církevní univerzity byly zavírány, a těch pár zachovaných bylo pod kontrolou režimu. Kněží mohli kázat pouze s povolením, které jim mohlo být velmi rychle odebráno. Problém byla i společná modlitba nebo třeba četba z Bible. Stát měl nad církví absolutní kontrolu. Rozhodoval o jejím složení, všechen zbylý majetek jí byl zabaven, plat kněží kontroloval a vyplácel stát, pokud mu kněz složil slib, a stát i dosazoval své vlastní kněze na uvolněná místa po těch, kteří nevyhovovali režimu. (Kurfiřtová, 2016)

Kněží ale samozřejmě spolupracovat nechtěli, snažili se sliby různě obejít, pokoušeli se kázat podle svého vlastního přesvědčení, a ještě jednou stát žádali o obnovení jednání. Nebylo to však platné a stát dále pokračoval v zavádění opatření proti církvi. Svatba v kostele přestala být platná, a i matriky se staly majetkem státu. Zaměstnanci církve byli izolováni, hlídáni a uvěznováni. Proběhla Akce K a následně Akce Ř, jejichž úkolem bylo perzekuovat mužské a ženské řehole. Režimu se přesto nepodařilo vytvořit národní církev a ani převzít moc nad ní. Většina věřících a členů církve stále brali Vatikán jako autoritu. (Kurfiřtová, 2016)

### **2.2.3 Třetí fáze**

Jedna z věcí, které se KSČ během druhé fáze nepovedla, byla výhra podpory věřících. Politický útlak a církevní politika státu lidi rozhodně neodpoutala od jejich víry, ba naopak je k ní ještě více přiblížila. Od června roku 1952 tedy režim mění svoje postupy a snaží se v zemi rozšířit ateismus pomocí propagandy. (Kurfiřtová, 2016) Nedočkal se však skoro žádného úspěchu, a proto se znovu vrátil k útlaku. Lidé byli nuceni vystoupit z církve a byli nadále uvěznováni, ve škole byla výuka náboženství zakázána, a např. v dotazníku určenému k sčítání lidu už člověk nemohl ani zapsat své náboženské vyznání. (Kurfiřtová, 2016)

Stát se nestavěl už jen proti církvi, ale proti jakémukoliv náboženství. Ale ne vždy měly postupy komunistů takový dopad, jaký zamýšleli. Stejně tak jako jejich ateistická propaganda moc nefungovala, někdy ani politický útlak nebyl natolik efektivní, aby lidé zavrhnuli svou víru. To ale neznamenal, že by režim v útlaku povolil. Členové církve byli nadále vězněni a podrobováni násilnému zacházení. Dále pokračovala i propaganda, která se zaměřila třeba na proměnu tradičních Vánoc. Komunisté zpochybňovali, jestli Kristus vůbec někdy žil, takže skrz jeho odstranění byly vytvořeny nové Vánoce, které se dokonce psaly s malým písmenem v na začátku. Zakázaly se koledy zmiňující Ježíška a místo nich se složily nové, z Ježíška samotného se stal Děda Mráz, a zaváděly se i nové zvyky. Místo Vánoc se také nově slavily narozeniny Stalina narozeného 21. prosince. (Kurfiřtová, 2016)

### **3 NÁBOŽENSTVÍ ZA DOBY NORMALIZACE**

#### **3.1 Normalizace**

Období normalizace začalo po okupaci sovětskými vojsky v srpnu 1968. Přesněji řečeno podepsáním tzv. moskevského protokolu dne 26. srpna toho roku. Političtí zástupci ČSSR a SSSR jednali v Moskvě už několik dní předem. Ku zklamání většiny občanů ČSSR nakonec protokol odmítl podepsat pouze jeden z československých politiků František Kriegel, a protokol tak nabyl platnosti. Podepsáním protokolu politici popírali Pražské jaro a dávali souhlas okupaci vojsky Varšavské smlouvy. 26. srpen je tedy datem konce Pražského jara a začátku normalizace, která skončila až o více než 20 let později v listopadu 1989. (Skalický, 2013)

Po skončení okupace většina občanů a někteří politici očekávali odchod vojsk z Československa. Tak se ale u většiny nestalo. Po vojscích menších států se sice po roce 1968 slehla zem, ale nebylo tomu tak u sovětských vojsk, které nejenom zůstaly na území Československa, ale také se začaly různě plést do jeho záležitostí. To a také samotný začátek normalizace vyvolalo u občanů protest. Nedošlo pouze k demonstracím, ale i k demonstrativním sebevraždám, z nichž nejznámější je ta Jana Palacha, který se v lednu 1969 sám upálil. Tajemník Ústředního výboru KSČ Alexandr Dubček odstoupil ze své funkce a nahradil ho pro Sovětský svaz lepší kandidát Gustav Husák. Na důležité politické pozice nastoupili i další politici, kteří SSSR zůstali věrni. Naopak lidé nepohodlní režimu byli z funkcí odstraněni. Po tomto prověřování bylo ze strany vyloučeno 30 000 jejich členů. Očista společnosti neminula nikoho. Většina lidí se návratu komunistického režimu přizpůsobila.

Většina ale neznamená všichni, a tak i nadále existovali ti, kteří návrat režimu netolerovali a už vůbec ne okupaci sovětskými vojsky. Označovali se jako disidenti a většinou to byli novináři, politici, vědci či umělci. Ale disident mohl být samozřejmě někdo s méně veřejným povoláním. Neznamenalo to však, že by byl méně sledovaný Státní bezpečností. Docházelo také k přerazování těchto lidí z jejich zaměstnání. Z vědce se mohl rychle stát topič v kotelně. Tvořily se státem zakázané knihy či časopisy, které se pak tajně šířily společností. Tímto způsobem byla vydána i Charta 77 upozorňující na porušování lidských práv a svobod. Proti lidem, kteří ji podepsali bylo zahájeno stíhání. (Němec, nedatováno)

#### **3.2 Náboženství za doby normalizace**

Oficiálně se i za doby normalizace mohl člověk svobodně hlásit k jakémukoliv náboženství. Avšak prakticky komunisté tento zákon nedodržovali. Být členem církve anebo se k nějaké veřejně hlásit, znamenalo být problematická osoba a strana těmto osobám stavěla do cesty různé překážky. Proto lidé často ani nechodili do kostela, jelikož se báli. Už však nedocházelo k likvidaci církve násilím jako v 50. letech. V době normalizace dochází spíše k demotivaci lidí, aby nevstupovali do církve a neúčastnili se na jejích obřadech. Nejčastěji šlo o nemožnost pracovat nebo studovat, kde by člověk chtěl. (Baloun, 2024)

Zamezit vstupu lidí do církve bylo možné i skrz školství, což si režim velmi dobře uvědomoval a začal vydávat různá omezení. Zužovalo se např. přijímání mužů či chlapců ke studiu na kněze. Navíc, studovat kněžství bylo v té době možné už pouze na jedné škole, a to na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě nacházející se v Litoměřicích. Neomezovalo se ale jen vysokoškolské studium, ale i laické hodiny náboženství, které probíhaly na školách, farách či soukromě doma. Nedošlo sice k úplnému zákazu, ale k takovému omezení a útlaku, že se na tyto hodiny hlásilo méně a méně dětí. Děti mohly navštěvovat hodiny pouze jednou týdně, od druhé do sedmé třídy základní školy. Hodiny se také mohly odehrávat pouze v prostorách školy a vyučovat náboženství v nich mohl jen státem osvědčený člověk. (Řapek, 2023)

Režim se snažil oslabit církev i zevnitř, a to tím, že si vytvořil věrné spojence přímo v ní. V roce 1971 vznikla organizace s názvem Sdružení katolických duchovních – *Pacem in terris*, jejíž členy tvořila přibližně třetina českých a čtvrtina slovenských duchovních. Organizace aktivně spolupracovala se státem a pomáhala mu vytvářet nátlak na ostatní představitele katolické církve. Její vliv začal postupně klesat až v 80. letech. Proti organizaci vystoupil i sám Vatikán, když ji oficiálně zavrhl. (Baloun, 2024)

Vztahy papežského státu a ČSSR byly už od roku 1948 špatné a nebylo tomu jinak ani v 70. a 80. letech. Ale i přes vzájemný odpor vůči sobě nadále jednali o situaci církve v Československu. Tato jednání však nikdy nebyla nijak progresivní. Už po převratu v roce 1948 jejich jednání nedospěla k cíli, který by se líbil oběma stranám. Komunisté se sice na začátku tvářili, že chtějí spolupráci, ale vždy měli stanovený cíl, od kterého nechtěli ustupovat. Vatikán také nehodlal jen stát opodál zatímco režim likvidoval církev, ale v realitě v 50. letech nemohli nic moc dělat. Nadále jím ale veřejně opovrhovali, jako např. papež Jan Pavel II., který při jakémkoliv jednání dával najevo svůj neústupný postoj. (Baloun, 2024) Jeden z předmětů takových jednání byla neobsazená biskupství Československa. ČSSR ale často oddalovalo schůzky a vůbec nespolečně pracovalo, když Vatikán nabídl nějaký kompromis. Nakonec bylo povoleno vysvěcení pouze čtyř biskupů, z nichž tři byli členové již dříve zmiňovaného Sdružení katolických duchovních – *Pacem in terris*. Jinými slovy to žádné vítězství pro československou katolickou církev nebylo. (Řapek, 2023)

Jde si logicky odvodit, že když komunisté neměli rádi církev, neměli rádi ani její zvyky či svátky. Snažili se je tedy buď úplně vymazat nebo si je nějak upravit. (Jako to udělali v případě Vánoc.) Tradice nejvíce vžité do životů lidí nešlo jen tak zničehonic odstranit. Byly ale brány jako zastaralé, a tak se je režim snažil zatlačit do pozadí. U ostatních tradic volil cestu jinou. Dával přednost tzv. lidovým tradicím (chápáno jako pohanské, nějak vztažené k přírodě) a propagoval je na úkor těch křesťanských. Často také křesťanské tradice interpretoval jako předkřesťanské nebo vzniklé mimo křesťanství, čímž je zahrnoval do své ideologie. (Baloun, 2024) Povoleno ale byly např. poutní slavnosti. Samozřejmě byla akce sledována a o všem, co se týkalo její přípravy musely vědět orgány církevní politiky. Často byli přítomni také příslušníci Státní bezpečnosti. (Řapek, 2023)

Víra byla omezována i v tisku, jako každé jiné pro režim nevhodné téma. Jakýkoliv náboženský výtisk musel obsahovat část nesoucí prorežimní charakter a přímo křesťanská témata se tam vyskytovala málo, hlavně pokud šlo o nějaké velké akce jako byly např. poutě. Proto vznikaly tajné výtisky, které byly šířeny katolickými disidenty. Ti všichni samozřejmě čelili hrozbě

odhalení a trestu, i přes to byly tyto výtisky produkovány. Mimo jiné se také tajně dovážela náboženská literatura z jiných zemí pod vlivem Sovětského svazu, kde režim neutlačoval církve tolik jako v Československu, jako např. Německá demokratická republika či Polská lidová republika. (Řapek, 2023)

## 4 SALESIÁNSKÁ KOMUNITA ČESKÉ BUDĚJOVICE

V katolické církvi existuje mnoho řeholnických kongregací po celém světě. Jednou z nich je i Společnost svatého Františka Saleského neboli tzv. Salesiáni Dona Boska (Místní komunita Salesiánů Dona Boska, nedatováno) založená italským knězem donem Janem Boscem v Turíně roku 1874. Naplněním členů kongregace je výchova mládeže nenásilným způsobem v dobré a poctivé občany a křesťany. Toho dosahují za pomoci zájmové činnosti a sebevzdělávání. Dále se věnují také farní pastoraci či misionářství. Členové jsou buď kněží nebo koadjutoři (pomocní kněží či biskupové). V přesně sto třiceti zemích celého světa je jich kolem šestnácti tisíc. V Čechách a na Moravě se Salesiáni objevili poprvé v roce 1927. V Českých Budějovicích až v roce 1980, tedy stále za doby komunismu. Řežim jim však nedal povolení na provozování kongregace, a tak působili tajně v soukromí rodin až do roku 1989. (Novotný, nedatováno)

Salesiány zmiňuji z prostého důvodu, protože jsem jako svou praktickou část vyslechla příběhy dvou současných členů Salesiánské komunity v Českých Budějovicích pány Pavla Kuchaře a Bohuslava Richtera. Rozhovor s panem Kuchařem probíhal ve dvou sezeních ve dnech 3. prosince 2025 a 15. prosince 2025 v prostorech Salesiánského střediska mládeže v Českých Budějovicích. Rozhovor s panem Richterem se uskutečnil dne 4. prosince 2025 v centru Čtyři Dvory v Českých Budějovicích. V následujících kapitolách předávám díky jejich vyprávění dva příběhy věřícího člověka za doby komunismu.

## 5 PŘÍBĚH BOHUSLAVA RICHTERA

### 5.1 Dětství

Pan Bohuslav Richter byl v církevním kruhu lidí už od narození, jelikož se narodil do věřící rodiny, což sám popisuje jako velikou výhodu. Víra byla běžnou součástí jeho života. Jeho rodina chodila klasicky v neděli do kostela, na Štědrý večer se jednou do roka pomodlila společně doma, Bohuslavu nebylo ani šest let, když začal ministrovat při bohoslužbách v jeho místním kostele v Lomci. Jako ministrant také působil při dalších církevních obřadech jako svatby či pohřby. Nevzpomíná si, že by vypomáhal při křtech, které ale také běžně probíhaly.

Kostel, jež navštěvoval se nacházel uprostřed lesa. Tedy schovaný před zrakem lidí, kteří by nemuseli věřícím přát. Toto výhodné umístění kostela popisuje pan Richter jako další z výhod v jeho duchovním životě. Vzpomíná na své spolužáky, kteří ministrovali v nedalekém městě Netolice, a byli důsledkem toho více na očích. Nezmiňuje nějakou špatnou zkušenost, a říká, že by ani neřekl, že by tito kluci byli vystavováni přímo nějakému tlaku, ale například vypráví, že když se chodilo průvodem, tak on s dalšími ministranty byl schovaný v bezpečí lesa, zatímco jeho ostatní spolužáky pozorovala polovina města. Člověk si v té době nikdy nemohl být jistý, co si kdo myslí, nebo co udělá.

Schované umístění kostela však nijak nesnižovalo jeho návštěvnost. Odehrávala se zde i různá setkání s lidmi, na které pan Richter rád vzpomíná, jelikož na ně sám se svými sestrami chodíval. Z přilehlých vesnic se zde scházelo někdy i 300 lidí. Ministranti samozřejmě tvořili spíše menší podíl z tohoto čísla. To však nebyl takový problém, jelikož se kněží těmto klukům, a i holkám mohli více věnovat.

V roce 1970 už areál patřil církvi a biskup Hlouch koupil i místní školu, která byla přestavěna na areál, kam bylo ve stejném roce přivedeno čtyřicet pět ministrantů, a pan Richter se společně s čtyřmi dalšími ministranty z jejich kostela přidal k nim. V tomto areálu se věnovali věcem, které je zajímaly, tedy víra a vše s ní spojené. Vše bylo bráno ve stylu podobnému stylu skautskému, což pro kluky znamenalo nejenom duchovní vzdělání, ale také zábavu.

V roce 1971 se vyjelo na Šumavu, jelikož v Lomci už se setkání organizovat nemohla. Zde už bylo všechno v utajení. Setkání probíhalo ve formě tábora a trvalo přibližně čtrnáct dní. Jako dozor zde bylo několik církevních osob. Někdy za nimi jezdil v té době budoucí biskup a kardinál Miloslav Vlk. Panu Richterovi zde byla představena práce s mládeží. I on v té době byl ještě brán jako mládež, ale už se pomalu stával a začínal fungovat jako asistent tábora a dalších táborů, které následovaly.

### 5.2 Mládí

V roce 1975 přišel do areálu další kněz Stanislav Brabec. Bývalý sekretář biskupa Hloucha, který kvůli svému vysokému postavení prožil silnou perzekuci. Deset let byl uvězněn a dalších deset byl nucen pracovat jako topič v tábořské nemocnici. Po 20 letech se vracel ke své pravé profesi a ujal se malé skupiny ministrantů a dívek, často zpívajících ve sboru.

Jednou jim slíbil, že se s nimi vydá na nějaký větší výlet nebo setkání a že naplní plný autobus. Což taky o rok později splnil a podnikl s patnácti kluky a přibližně stejným počtem dívek výlet do Zlaté Koruny. Tyto výlety sloužily jako dobré zdůvodnění setkávání tak velké skupiny lidí. Pan Richter popisuje pana Brabce jako člověka, který celou situaci takzvaně rozjel. Přimluvil se za ně i u pražského biskupa Tomáška a požádal ho, aby je vzal na vědomí a také se jich trochu ujal. Přes hry, setkání či výlety začaly první kontakty s ostatními salesiánskými skupinami či jednoduše ostatními skupinami věřících. Probírala se zajímavá, tehdy pro mladé kluky nová témata, kladly se otázky a skrz vše se upevňovala víra.

Vše samozřejmě muselo probíhat v tajnosti, protože hromadná setkání s účelem vyznávání víry nebyla režimem podporována. Sám pan Richter ale zmiňuje, že to, jak moc byli utajení, je otázka. Taky ale dodává, že se jim v této době nestala žádná špatná příhoda. To ale platilo pouze pro kluky, tedy ministranty či dívky, kteří se účastnili na těchto setkáních. Brabec musel čelit většímu nátlaku ve formě měsíčních návštěv u StB. Ukázalo se tedy, že práce věřících v areálu se nepodařila zcela utajit. Později se do něj nastěhovaly i sestřičky, bývalé Šedé sestry.

Postupně spolek převzali salesiáni, kteří dále pokračovali v pořádání táborů na různých místech kraje. Pan Richter vzpomíná na jeden moment, kdy jeho samotného oslovila salesiánská komunita, když si na jednom z táborů opět na Šumavě začal všimnout, že salesiáni se modlí denně, a ne jenom v neděli v kostele. Společně s ostatními muži, kteří se dřív jako kluci společně s ním účastnili těchto táborů na tento čas vzpomínají jako na setkání, která pro ně nebyla nijak nucená a spíše se oni sami mohli účastnit na tvoření programu podle toho, v čem se chtěli rozvíjet.

Časem se pan Richter stal oficiálním asistentem na salesiánských setkáních. V té době začali salesiáni pořádat takzvané chaloupky, které byly další z mnoha salesiánských setkání. Pan Richter je vyučený truhlář a jeho řemeslo ho přivedlo až do Prahy, kde však jeho salesiánská činnost neskončila. Bylo zde mnoho členů, se kterými byl v kontaktu a s kterými pořádal setkání, ať už tábory, víkendové setkání či výlety. Zde si také uvědomil, že církev není věc uzavřená a praktikovaná pouze v kostele, ale že žije i v domácnostech lidí, kde často probíhala různá živá společenství, během kterých probíhalo vzdělávání či domácí mše. Všechny tyto zážitky a zkušenosti ho dovedly k myšlenkám o kněžství.

### **5.3 Studium kněžství a profese kněze**

Po čtyřech letech v Praze se vrátil do svého rodiště, kde pracoval a zároveň dálkově studoval ekonomickou školu v Písku, kde následně složil i maturitu. Už v té době samostatně a tajně studoval biblistiku. Poté mu byly navrženy dvě možné cesty dál. Věděl, že se chce stát knězem, to ale šlo třemi způsoby. Buď mohl vstoupit do semináře a veřejně studovat kněžství, nebo mohl studovat tajně, anebo se mohl pokusit vycestovat do Itálie a studovat tam.

Nakonec se rozhodl vstoupit do semináře, a ještě ten rok tak udělal. Neobešlo se to však bez nepříjemností. Potom, co podal přihlášku do semináře, si ho předvolali k výsledku. Nejprve musel na půl hodiny k církevnímu tajemníkovi, další půl hodiny strávil u českobudějovického StB na Lannově třídě. Už dříve byl poučován jedním z jejich právníků. Neměl se před výsledkem nijak připravovat. StB se ho ptala, co ho vede k tomu, stát se knězem nebo jestli

k nim někdy nechce přijít na kafe, jinými slovy mu nabízeli spolupráci. Na všechny ostatní otázky prý odpovídal: „Když to je těžký“. Nabídnutou spolupráci odmítl, ale někteří lidé, které znal neodmítli a chodili StB průběžně hlásit tajnou činnost studentů kněžství.

Studium bylo v Litoměřicích, kde strávil následující tři roky studia a seznámil se s příslušníky jiných řádů. Soužití spíš ale popisuje tak, že o sobě navzájem věděli, ale např. salesiáni byli v té době pořád utajováni, takže veřejně nevystupovali. Různé řády ale nebylo to jediné, co ho při studiu potkalo. V samotném semináři se také vyskytovali příslušníci StB. Ještě před revolucí měl pan Richter možnost letět do Říma na svatořečení Anežky České.

Na období revoluce vzpomíná jako na čas nádherné atmosféry, kterou v té době zažíval, když jezdil do Prahy na demonstrace. Je vděčný za své zkušenosti, když objevil skutečnou odvahu člověka sebrat se a jít na demonstraci, i když má v sobě zabudovaný strach z režimu, jehož útlak přece jenom za svůj život zakusil. Ještě pamatuje na radu kamaráda, že nemá chodit do kamer, aby ho nezachytili.

Po třech letech v Litoměřicích se vrátil do Prahy, kde se v semináři stal prefektem, tedy měl za úkol vyřizovat vzkazy bohoslovců představeným a naopak. Popisuje, jak se po pádu totality snažili společně s ostatními ve škole nastavit rozumná pravidla pro život v semináři. V Praze v kostele sv. Kříže dále rozvíjeli činnost salesiánů. Studentů semináře bylo najednou samozřejmě mnohem víc. Pan Richter taky zmiňuje zvláštní, ale nádherný pocit, který cítil, když se najednou směl svobodně a veřejně přiznat ke své víře, jelikož na nic takového nebyl zvyklý a nemohl to nikdy předtím udělat, bez toho, aniž by trpěl následky. Ve škole se vytvořila oddělení jednotlivých řádů (jako např. salesiáni, františkáni atd.) a každý už měl své společenství.

Po vysvěcení byl poslán do Brna, kde se učil životu v komunitě, který je typický pro salesiány. Vystavěl společně s ostatními členy brněnské komunity kostel Panny Marie Pomocnice křesťanů. Do roka na to převzal farnost a připravoval první komunitu. Poté se přesunul do Českých Budějovic, kde pomáhal postavit středisko salesiánů a také šel pracovat na Biskupské gymnázium. Deset let žil v salesiánské komunitě. Momentálně slouží v katedrále svatého Mikuláše a salesiánům pomáhá už pouze jako dobrovolník.

Sám svou zkušenost a zkušenost své skupiny přátel s duchovním životem v totalitě popisuje jako dobrou a vzpomíná na ni moc rád. Díky jejich věku se jim vyhnula velká perzekuce padesátých let, která zastihla i jeho otce, který byl poté, co odmítnul podepsat listinu o odsouzení víry poslán do vězení na třináct měsíců. Sedmdesátá léta normalizace byla pro něj a jeho přátele mnohem přívětivější a vyloženě s perzekucí se nesetkali. Taky ale připomíná, že se snažili režim neprovokovat a smířili se s tajným vyznáváním své víry a s tajnými setkáními mezi sebou. Říká, že na tyto časy vzpomíná jako krásné období života i přes všechny starosti a těžká období a že pokud se člověk narodí do totalitní doby a dokáže se v ní správně zorientovat, tak se v ní naučí a později i umí žít. Nechtěl by nic prožít jinak a je pro něj velká zkušenost obstát v totalitě a uchovat si v ní svou víru.

## 6 PŘÍBĚH PAVLA KUČAŘE

### 6.1 Rodina a dětství

Pavel Kuchař též vyrůstal ve věřící rodině. Jeho rodiče se potkali v Praze za jejich studentských let, kdy oba chodili do jednoho z center vysokoškolské mládeže – k dominikánům, kteří sídlili u kostela sv. Jiří. Oběma nebyl náboženský život cizí. Otec už před vysokou školou studoval na arcibiskupském gymnáziu v Praze vedeném jezuitou, které také sloužilo jako seminář a dodalo mu do života řád. Otec dále vystudoval přírodovědeckou a filozofickou fakultu, matka fakultu sociálních studií na Masarykově univerzitě. Otec byl také velmi vzdělaný, co se jazyků týče. Mluvil plynule německy a francouzsky a dokázal přečíst i vědeckou četbu v těchto jazycích, které někdy předčítal i malému Pavlovi.

Společně se svojí tehdy budoucí ženou se u dominikánů naučili myšlenky vidět, soudit, jednat. Touto zásadou se nadále řídili a praktikovali ji ve svém životě. Myšlenka angažovala duchovní laiky, aby nebyli pasivní, ale naopak svůj každodenní život propojovali s životem náboženským. To nepřestali dělat ani za totality. Otec pana Kuchaře učil na Vysoké škole báňské do roku 1956, kdy ho vyhodili, a kdy odešel pracovat na šachtu. Nebyla to jeho jediná špatná zkušenost s předsudky režimu. Šikana od kolegů v práci ho potkala také. Pan Kuchař vyprávěl, že jednou se s jeho otcem v práci přel jeden z jeho spolupracovníků ohledně náboženství. Když oponentovi došly argumenty hodil ho údajně do „nějaké roury“.

Kvůli otcově práci se rodina přestěhovala do Ostravy. I zde bylo jejich cílem vytvářet a pomáhat křesťanství. Kvůli, nebo spíše díky tomu byl Pavlův otec běžně v kontaktu s kněžími. Rodina žila pouze z otcova platu, protože patřil mezi režimem privilegované horníky a dostával dostatek peněz na to, aby mohla jeho žena zůstat doma a nepracovat v zaměstnání.

Žili v bytě v Porubě, někdejší obci připojené v roce 1957 k Ostravě, kde pan Kuchař prožil krásné dětství. Někdy jezdil s rodinou za svým dědečkem či babičkou z matčiny strany, která žila na statku, který už byl převzatý JZD, ale dříve patřil jí a jejímu muži, který z něj byl vyhnán. Zde si pan Kuchař podle svého vyprávění poprvé uvědomil svůj třídní původ, když jako malý kluk seděl na jedné z třešní v místním sadě a trhal si třešně. O chvíli později za ním přišel jeden z členů JZD a vyhnal ho s tím, že to už nejsou jeho třešně. Poprvé si tehdy uvědomil, že ten statek byl opravdu jejich a byl jim vzat.

Už dříve si však uvědomoval jiné věci, hlavně co se týče náboženství. Říká, že podle jeho vnímání byl on a jeho kamarádi z věřících rodin, a na druhé straně příkopu byli všichni ostatní. Ať už to byly dobré děti, či ne, věděl, že jim nesmí nic říct, že by se některé věci mohly případně dostat do špatných rukou. Druhá věc, kterou vnímal byla, že pokud nebude aktivně vytvářet společenství křesťanů, tak ztratí víru. V tom můžeme i vidět odraz jeho rodičů.

Už od druhé třídy základní školy chodil na hodiny náboženství, kde začal pocítovat počátek problémů. Pro něj naštěstí žádné velké nenastaly, ale byl samozřejmě brán jako jiný, kvůli jeho účasti na těchto hodinách. Hodiny náboženství však byly velmi jednoduché. Vždy na začátku roku se začínalo se stvořením světa v podobě prakticky pouze kreslení. Pan Kuchař vzpomíná,

jak pan farář nakreslil šest rámečků zobrazujících šest dní stvoření a jednoduše je popisoval a probral s dětmi. Mluvílo se i o Milosti posvěcující, znovu ve formě obrázků. Špinavá košilka následující košílkou čistou atd. probrány byly samozřejmě i svátky jako Vánoce, Velikonoce a další. Témata se často opakovala a celkový počet dětí navštěvujících hodiny náboženství byl malý.

Pan Kuchař znovu popisuje pocit odlišnosti od ostatních a uvědomění si potřeby utajovat jejich jiný svět. Ve školách se ale šikana věřících dětí objevovala a někdy přicházela i od učitelů. Tehdejší kamarád pana Kuchaře byl jednou donucen svou paní učitelkou stát před celou třídou, zatímco učitelka pobízela ostatní děti k tomu, aby se mu smáli, protože chodí na náboženství.

V domácnosti rodiny Kuchařů se někdy scházela křesťanská společenství. Malá skupina lidí, většinou nepřekračující počet deseti společně s jedním knězem. Kněz, na kterého si pan Kuchař pamatuje byl salesián. Pamatuje si ho jako velmi vzdělaného člověka. Později k němu také tajně chodíval učit se. To mu bylo kolem deseti let, takže už si přesně nepamatuje, jaká témata přesně probírali, ale pamatuje na podle něj úžasnou atmosféru těchto setkání. Rodiče je nevyháněli do svých pokojů, mohly zůstat a poslouchat a účastnit se. Společně s ostatními kluky se učil také ministrovat v kostele.

Kněz z křesťanských společenství u nich doma nebyl jediný salesián, se kterým se pan Kuchař jako malý kluk setkal. Chodil do salesiánského domu a kostela, kde hrál na housle v souboru Dona Boska. Děti nacvičovaly např. Vánoční mši, která se pak na Štědrý den hrála či jezdily vystupovat i jinam. Zde poprvé poznal salesiánskou činnost, tedy činnost věnující se mladým lidem a jejich výchově.

Jeden starší chlapec z jeho lesní školy ho později pozval do dalšího hudebního salesiánského souboru, tentokrát se jménem Rytmika. Zde společně s ostatními hrál více moderní křesťanské písničky. Zde začal pan Kuchař poprvé opravdu vnímat salesiány a jejich činnost a oblíbil si je. Zejména chválí jejich výborná kázání. Pak ještě dodává, že zrušení souboru Dona Boska zabraňovali kupodivu komunisti. Šlo o komunisty, kteří jako malí kluci, stejně jako pan Kuchař, chodili do souboru, nacházeli v něm zalíbení a prožili ohromné dětství. Později vstoupili k horníkům a vstoupili do komunistické strany. Očividně však nikdy nezapomněli na přínos salesiánského souboru a snažili se ho udržet při životě.

## **6.2 Rok 1968 a období středoškolského studia**

Náboženský život samozřejmě nebyl vždy růžový. Rodičům pana Kuchaře připomínalo mnoho lidí, že svou vírou riskují svoji budoucnost, a hlavně budoucnost svých dětí. Problém dostat se na školu potkal mnoho dětí z věřících rodin. Avšak v době, kdy se v pan Kuchař musel starat o výběr střední školy, nastalo velké uvolnění na konci šedesátých let. Přestala cenzura, rádio Svobodná Evropa najednou znělo čistě, bez jakéhokoliv šumění či rušení, Dubček hlásal socialismus s lidskou tváří.

V církvi začaly vznikat organizace, např. Dílo koncilové obnovy, které usilovalo o obnovení katolické církve v Československu. Kněží, kteří byli v 50. letech uvězněni a v této době propuštěni, začali tajně vysvěcovat nové kněze. Dokonce se i znovu otevřela teologická fakulta

na Arcibiskupství olomouckém. V divadlech se hrály hry s náboženskými tématy. Mezi ně patřila i hra o umučení a vzkříšení Ježíše, která by před pár lety nemohla být nikdy odehraná. Vydal se také nový zpěvník, takzvaný Hlaholík. Hudebně nadaní bratři Vojtěch a Karel Cikrle ho společně vydali během svých studií na semináři. Drobný zpěvník obsahoval tramské a skautské písně k táboráku, ale i zbožné písně v, podle pana Kuchaře, spíše moderním zpracování. Každopádně se tradovalo: „Každý správný katolík, nosí s sebou Hlaholík“.

V Ostravské Porubě, ve které v této době pan Kuchař stále žil, se Pražské jaro projevilo také. Místní kostel svatého Mikuláše se mohl po mnoha letech zrenovovat. Hlavně díky iniciativě salesiána Stanislava Honky, kterého pan Kuchař popisuje jako vůdce této svobodné éry před okupací v Porubě. Nově vymalovaný a v mnoha částech opravený kostel dnes stále stojí. Pořádala se hromadná setkání. Pan Kuchař jezdil do Třebovic, obce nedaleko Ostravy, kde jeden salesián pořádal na své farnosti setkání každé nedělní odpoledne, na ta dorazilo občas i padesát mladých lidí. Sjížděli se tam i lektoři z Dona Boska, kteří byli jedni z těch, kteří zde měli přednášky či vypravovali příběhy.

Salesiánská komunita pořádala také tábory nazývané kolonie. Mezi tajné tábory patřily i ty pořádané Jaroslavem Langem. Jaroslav Lang byl tajně vysvěcený kněz, který na svých táborech mladé kluky obohacoval hlavně svými historickými a kulturními znalostmi. Tábory pořádal na horách, kde díky známým u lesníků zajistil lesovnu, kde mohla skupina o přibližně čtyřiceti lidech přebývat. Na tábory se sjížděli mladí z celé republiky. Pan Kuchař rád vzpomíná na slova, která jim vedoucí často opakovali, a to, aby se v totalitě vždy znali a navzájem si pomáhali.

Objevil se taky skaut. Vznikl dokonce katolický oddíl. Otec pana Kuchaře skauta viděl jako výbornou organizaci a začal se v ní také angažovat. Dal se dohromady s ostatními bývalými křesťanskými skauty a vytvořilo se středisko. Vznikly ještě další jednotlivé oddíly jako vlčata či světlušky. Našla se budova pro klubovnu. Pan Kuchař vzpomíná, že tam chodili raději zadním vchodem. Hrály se hry, konaly se přednášky a diskutovalo se.

Další skautská kapacita byla lesní škola, do které pan Kuchař chodil, která částečně působila jako příprava pro kněze. Nebyli tam pouze kněží, ale i křesťanští laici, kteří se připravovali, aby se mohli stát vedoucími skautských katolických oddílů. Zorganizovaly se i dva tábory. Na mnohém se podíleli také salesiáni, kteří v té době působili také v Praze v kostele svatého Kříže, kde pořádali mimo jiné bohoslužby pro mladé nebo bohoslužby slova. Pan Kuchař celou zkušenost z lesní školy a celkově skauta popisuje jako velmi obohacující.

Skaut byl však po okupaci sloučen s pionýrem a postupně zanikl. Některé oddíly ještě pokračovaly jako turistické oddíly, ale pan Kuchař se jich už neúčastnil. Zmiňuje však, že i po rozpadu se věřící děti nadále setkávaly. Tábořili na místě, kde byl naplánovaný další, potom zrušený tábor, vyvěsili si vlastní vlajku a pokračovali ve své činnosti. Postupně skaut zanikl a vzniklo společenství mladých lidí, které bylo otevřené a začalo také přijímat nové lidi. Vše se muselo tajit, jelikož normalizace už byla v plném proudu a totalita se navracela.

Na střední škole byl pan Kuchař součástí náboženského společenství náctiletých. Scházeli se postupně v bytech členů společenství, samozřejmě v tajnosti, a nadále rozvíjeli svou činnost. V této době byl už pan Kuchař součástí salesiánů. Společenství se nejenom scházelo po bytech,

ale taky pořádalo výlety jako dříve ve skautu či organizovalo různé oslavy, pokud měl někdo narozeniny či nějakou jinou životní událost. Byla to setkání mladých zbožných lidí, kteří spolu chtěli trávit čas, který jim byl státem zakázán. Scházeli se s nimi i někteří kněží.

Pan Kuchař se v této době zajímal o duchovní a vzdělávací literaturu, přepisoval a vypravoval ji ostatním dětem ze společenství. Sám říká, že měl potřebu jim tyto informace předat, aby se z nich staly opravdové osobnosti, aby sami dokázali přemýšlet o tématech a nenechali se díky tomu tak lehce ovlivnit ostatními – míněno hlavně režimem. I v tomto společenství se ale vyskytly problémy. Pan Kuchař vzpomíná na jednoho salesiánského kněze, který také vstoupil do jejich společenství. Jednou mu však na jedné oslavě dávali ostatní hobla, když mu z kapsy vypadla průkazka StB s nápisem poručík.

Nebyl zdaleka jediný kněz, který spolupracoval se státem. Mnoho kněží bylo v organizaci Pacem in terris a skutečně státu předávali informace o ostatních. Pan Kuchař však zároveň zmiňuje, že někteří kněží sice také byli součástí této organizace, ale sloužili naopak jako štít pro ostatní a snažili se jim krýt záda. Při řeči o lidech spolupracujících s režimem dále vzpomíná na bývalého souseda, o kterém mu vyprávěl otec. Potkal ho jednou pozdě večer opilého, když se vracel domů a soused se mu sám v podnapilém stavu přiznal, že dostává peníze za to, že je všechny z domu sleduje. Existoval také uliční výbor – skupina lidí, která sledovala ostatní. Jestli chodí do kostela, s kým se stýkají a podobně.

## 6.3 Období vysokoškolského studia

Po završení středoškolského studia musel pan Kuchař přemýšlet o volbě studia vysokoškolského. Stejně jako jeho otce ho zajímala přírodověda, hlavně vznik a vývoj života, narazil však na problém s matematikou obsaženou také v chemii a rozhodl se tuto cestu nezkoušet. Potom se objevila myšlenka na psychologii, která ho také velmi zajímala a měl k ní blízko znovu díky svému otci, který filozofii také studoval. Dokonce mu domluvil hodiny u jednoho ze známých, ke kterému pan Kuchař na hodiny filozofie docházel. Stále měl však na mysli psychologii. Nakonec se kvůli nízkému počtu přijímaných rozhodl jinak. Vydal se studovat speciální pedagogiku, ve které našel velké zalíbení a zaujetí.

Pan Kuchař říká, že i na fakultě učili věřící lidé, byla prý i zachovaná kaple. Oltář odstranili, ale později jej zrenovovali. Popisuje, jak se navzájem poznávali s ostatními věřícími studenty například podle toho, že nemluvíli sprostě a podobně. Veřejně nikdo nic nehlásal. Po vystudování sociální pedagogiky pracoval dalších třináct let na speciální základní škole.

Ani během vysokoškolského studia či během zaměstnání nepřestal pan Kuchař spolupracovat se salesiány. Společně s mladými lidmi chodíval na čtrnáctidenní „puťák“ do hor, na který vždy přizval i salesiánské kněze ať už z farnosti či z utajení. Navštívili mnoho míst. Oravské Beskydy, Velkou i Malou Fatru či Slovenské Rudohoří. Muselo se chodit v malých skupinkách po nejvýše pěti lidech s tím, že každá skupina vyrazila z jiného směru a společně se všechny skupiny sešly až na nějakém vrcholu.

Pan Kuchař vzpomíná na jednu nejdříve strašidelnou, následně však humornou situaci, kterou prožil právě na jednom z výletů v horách. Šel jako vždy v malé skupině lidí směrem k vrcholu,

když na ně začal volat muž stoupající pod nimi. Když se za ním otočili, zjistili, že má v ruce nůž. Rychle se otočili zpět a spěšně pokračovali dál, zatímco muž za nimi nepřestával volat a během se k nim snažil dostat. Báli se, že je to někdo nedůvěryhodný, a že zjistil, že zde pořádají nepovolená setkání. Když k nim však doběhl, zjistili, že se mýlili. Muž se jich pouze začal vyptávat, proč nechodí po cestě, když by se jim tam stoupalo mnohem lépe. Nůž v ruce měl na houby.

I na horách slavili mši svatou, a to velmi kreativním způsobem. Oltář se vytvořil z krosen, které byly na sebe poskládány tak, aby tvořily tvar stolu. Krosny se pak přikryly celtou, na vše se položila kytara a na té se slavila mše. Ne všichni se ale mše účastnili. Tvořily se hlídky skládané z několika dětí či dospělých, které vyhlížely, jestli někdo nejde. Pokud někoho viděly, i kdyby to byl např. jenom houbař, podaly signál a celá mše se musela rychle zrušit a oltář byl rozebrán.

V rámci salesiánských akcí tvořil společně s třemi spolubratry Jaroslavem Němcem a bratry Horníkovými skupinu mladých salesiánů na Ostravsku. Společně jezdili na různá setkání. Např. do Tater, kde jim jedna paní půjčovala vždy na týden svoji chalupu pod Belianskými Tatrami. Dále jezdili na poutě či svěcení kněží, samozřejmě tajně. Organizovali již zmiňované chaloupky, vždy o letních i zimních prázdninách. Stále zůstávali v kontaktu s lesníky, kteří jim prakticky kryli záda a poskytovali jim zázemí ve formě loveckých chat, které nebyly přístupné veřejnosti.

Na tyto týdenní či čtrnáctidenní pobyty pan Kuchař společně se svými kamarády připravoval duchovní program. Tyto chaloupky se však nezabývaly pouze duchovním rozvojem, ale i rozvojem osobnostním. Pan Kuchař probíral pedagogiku. Procvičovaly se organizační dovednosti, které měly děti připravit na možnost stát se lektorem na budoucích chaloupkách, aby tradice nezankla. Někdy pozvali i lékařku či lékaře a probírala se zdravotní či přijel otec pana Kuchaře a přednášel o geologii či filozofii. Nechyběl ani pohyb. V zimě se vyjelo na běžky a v neděli se chodívalo na pěší výlet či pochod. Součástí byly samozřejmě i hry, aby se děti zabavily. Tak se slavilo, pokud měl někdo zrovna narozeniny nebo jiné jubileum. Děti i lektoři vytáhli své nástroje a společně hráli. Pan Kuchař vzpomíná, že během chaloupek si děti zakládaly i kapely. Děti byly rozdělené do skupin a každou z nich měl na starost jeden z čtveřice pořadatelů.

Už opakovaným pravidlem bylo, že pokud se někdo neúčastnil nějaké akce, nesměl o ní vědět, protože pokud člověk nic neví, nedokáže nic říct, kdyby byl podroben výslechu. O státem nepovolených akcích se nesmělo telefonovat či psát dopisy. Všechno se muselo vyřizovat ústně. Toto pravidlo se potvrdilo, když chtěl jednou jeden starší spolubratr pana Kuchaře poblahopřát jejich profesorovi, za kterým jezdívali ke studiu, k jeho povýšení na ředitele. Vybral si však špatný způsob předání zprávy. Rozhodl se mu zatelefonovat a rozhovor zrovna odposlechla StB, která ho poté začala sledovat.

Další nepříjemná situace nastala na jedné z chaloupek, která se konala, když už byl pan Kuchař vystudovaný a zaměstnaný na speciální škole. Tábor se ubytoval na faře jednoho faráře, ale oficiálně zde žádný tábor nahlášen samozřejmě nebyl. Farář jim jednoho dne oznámil, že se na faru přijede podívat místní policista. Děti a studenti byli posláni na celodenní výlet a na faře zůstali pouze dospělí lidé v zaměstnání, protože, jak říká pan Kuchař, je lepší, když někoho

vyhodí z práce, než aby někdo nedodělal školu. Do horní části fary se nanosily batohy všech dětí a ke schodům se poskládal všemožný nábytek a ostatní věci z hlavní místnosti. Plán byl tvářit se, že se fara uklízí, a proto jsou věci nahrnuté na stranu, aby se mohlo vytrít. Policista opravdu přijel. Probíhal normální výslech typu, kolik lidí je na faře, jak se jmenují a podobně. Pan Kuchař říká, že podle jeho názoru policista poznal, co se děje. Hlavně potom kvůli tomu, že se jednou omylem přeřekl a v rozhovoru s policistou vyslovil, že příští týden přijede další skupina. Popisuje strašný pocit sevřeného hrdla. Policista později odjel se slovy, že přijede ještě další týden, pravděpodobně se podívat na další skupinu, ale nakonec už nepřijel. Později se pan Kuchař dozvěděl, že uzavřel dohodu s panem farářem, který dal jeho koním seno z pozemků fary.

## 6.4 Dospělost a studium kněžství

Až v dospělosti a po skoro desetiletí zaměstnání v speciální škole se pan Kuchař dostal ke studiu kněžství. Studoval tajně, během několika let, na různých místech a ke všemu ho dovedli salesiáni.

Nestudoval tedy v semináři, ale několik věcí o něm ví. Říká, že hned jak se někdo přihlásil do semináře, přilepila se na něj StB a model výchovy ke kněžství byl nepřímo podřízen Moskvě. Litoměřice, tedy město, ve kterém se nacházela jediná teologická fakulta té doby, popisuje pan Kuchař jako šedé. Sídli zde také vojáci a město bylo podle něj schválně izolováno. Mnozí vysoce vzdělaní kněží zde navíc nemohli učit, jelikož jim to bylo zakázáno režimem. V letech 1968-69 zde třeba na chvíli přednášeli, ale s rozjezdem normalizace byli propuštěni. Na fakultě ale byli i kvalitní učitelé. Pan Kuchař zmiňuje např. právníka pana Zedníčka, který svým žákům rozšiřoval vědomosti i mimo teologii. Zmiňuje ale taky nízkou úroveň jiných vyučujících.

Vraťme se však zpátky k začátkům. Do doby po vysoké škole, kdy pracoval jako učitel na speciální škole. Také do doby, kdy se netoužil stát knězem. Popisuje, že si velmi dobře uvědomoval, že jako učitel v socialistické škole, by byl svázaný ideologií, a proto nadále vyhledával kontakty s křesťany, kteří měli stejný pohled na věc.

Právě v tuto dobu ho pozvali salesiáni na jedno z jejich tajných setkání, kde byli, jak mladí studenti, tak už vystudovaní jako byl právě on. Byla to formace mladých salesiánů, založená Benem Benešem, kteří byli částečně oddělení od salesiánů ze starších generací a více chápali svou dobu a uvědomovali si, že někdy se věci musí dělat jinak, než jak se např. dělávaly po dlouhá léta předtím. Pan Kuchař si pamatuje své překvapení, když ho hned první muž oslovil jménem. Nemyslel si, že by ho znali. Po prvním setkání se k nim přidal a jezdil s nimi na další setkání na různých místech. Zmiňuje jedno z nich s názvem Hamplová, tedy chalupa od rodiny Hamplů, která ležela v Jizerských horách u Příchovic. Na setkání byly vždy pozvány duchovně významné osobnosti, které povídaly buďto o teologii, či formačních záležitostech. Setkání se konala vždy na jaře a v zimě.

Pan Kuchař také popisuje svou potřebu zorganizovat a vyjet jako vedoucí s dětmi na další chaloupku, kde doposud nikdy nebyl hlavním organizátorem. Zkontaktoval tedy pana Jaroslava Langa a s ním se domluvil, že společně ještě s jedním mladým mužem povede chaloupku v Beskydech u obce Valašská Polanka. Akce trvala čtrnáct dní, bydlelo se v roubence, kterou

vlastnili salesiáni, účastnili se mladí kluci okolo dvanácti let. Chaloupka jinak proběhla podobně jako ostatní, na kterých už se pan Kuchař zúčastnil. Už tato chaloupka byla součástí vstupu pana Kuchaře k salesiánům.

Pan Kuchař následně vysvětluje způsob přijetí člověka do salesiánské formace. Člověk musí mít nejprve kontakt se salesiány. Může pořád studovat, či v případě pana Kuchaře, pracovat, ale dochází k salesiánům a pomáhá např. při chaloupkách či ostatních činnostech. Poté začne člověk u salesiánů bydlet. V období takzvaného pobytového aspiranta se člověk učí společnému životu, poznává salesiány, a hlavně poznává, jestli mu sedí řeholní způsob života. Aspirant potom musí požádat a přednoviciát, během kterého člověk žije u salesiánů po dobu dvou až tří let. Poté může vstoupit do noviciátu, který trvá další rok.

Poté se skládají řeholní sliby a člověk je uveden do řeholního života, kde se seznamuje s postavou zakladatele Dona Boska a poté skládá tři sliby. První slib chudoby, kdy odevzdává svůj majetek salesiánům a dává jim ho k dispozici. Druhý slib čistoty, kdy se zřekne manželství a potenciální rodiny. A třetí a poslední slib poslušnosti, kdy slibuje, že bude k dispozici, když ho bude potřeba někam vyslat. V dnešní době je to už spíše po domluvě než způsobem rozkazu jako v dřívějších dobách.

Potom jde o samotné studium, kdy by měl mladý salesián studovat buď filozofii, psychologii, pedagogiku, případně sociální práci na zhruba úroveň bakaláře, aby měl klasifikaci z nějaké sociální oblasti. Následují dva roky pedagogické praxe, kde by se měl naučit propojit duchovní život s praktickým životem. Až poté může člověk pracovat v salesiánském středisku s mládeží. Také je potřeba studovat teologii.

Pan Kuchař však nepodstoupil všechny tyto části. Na jednom ze salesiánských setkání se ho jeden salesián z ničeho nic zeptal, jestli nechce začít noviciát, což pro něj byla neskutečná nabídka, jelikož zatím oficiálně nebyl ani aspirant. Noviciát začal v roce 1974. Začal jezdit za salesiánem doktorem Novosadem, s kterým probíral život ve formaci. Pana doktora Novosada však sledoval člen StB, takže u něj na faře se setkávat nemohli. Domluvili se tedy, že se navenek budou tvářit, že jezdí na hory na pracovní schůzky, jelikož byli oba pedagogové. Pan Kuchař v této době také už tajně studoval salesiánské materiály.

Pořád netoužil být knězem. V tom ale nebyl žádný problém, protože salesián nemusí být knězem, jako tzv. koadjutor může sloužit jako pomocník kněze. Koadjutoři existovali již v době Dona Boska, když bylo potřeba pomoci mimo kostel. Někoho, kdo by mu pomáhal sehnat nové lidi v místech, kam kněz nemohl, kdo by informoval o setkáních, kdo by vedl např. tiskařskou dílnu atd. I dnes má většina salesiánů jiné povolání než kněžství a jsou ženatí.

Čas plynul a pan Kuchař pomalu začínal přemýšlet o možnosti kněžství. Absolvoval vojnu a dál pracoval na speciální škole. To popisuje jako neuvěřitelnou pedagogickou praxi, která mu taky pomohla při jeho cestě k salesiánům, se kterými se nadále scházel. Nakonec se rozhodl, že bude studovat kněžství, a tak taky udělal.

Měl hotový noviciát a začal studovat teologii. Studoval tajně, jak už bylo zmíněno. Studium probíhalo tak, že dojížděl za jednotlivými profesory či se s nimi stýkal na domluvených místech. Studoval čtyři hlavní předměty: písmo, dogmatiku, právo a liturgii.

Základní z nich bylo písmo, které studoval s představeným salesiánem na různých místech, kvůli udržení tajnosti. Nechodil k němu sám, vzpomíná, že byli asi čtyři. Studium probíhalo také prakticky. Přípravovali si kázání nebo dělali rozbor písma.

Profesor dogmatiky se jmenoval Jaroslav Zvěřina, který byl sám komunistickým režimem pronásledován. Už dříve byl odsouzen na dvacet dva let za to, že byl v kontaktu se studenty u dominikánů. Odseděl si dvanáct let a poté byl propuštěn na amnestii. Měl mnoho lidí, kteří mu pomáhali tvořit zázemí pro jeho přednášky. Scházel se v rodinách, kde někdo např. zrovna slavil narozeniny, takže nebylo podezřelé, že se v bytě sejde až padesát lidí. Pomáhali mu i s přejezdy.

Pan Kuchař vypráví příběh o jedné takové jízdě. Pan Zvěřina byl samozřejmě sledován, už proto se s žáky scházel po bytech cizích lidí. Sledovali ho i při cestách, což se stalo i jeden večer, když ho z vlaku vezla autem jedna paní. Po chvíli se na jejich auto nalepilo další a nechtělo se jich pustit. Podařilo se jim ujet. Příběh spíš poukazuje na neustálý neklid, který musel pronásledovaný člověk snášet.

Studium dogmatiky každopádně nebylo jednoduché. I když bylo studium v té době privilegium, protože probíhalo v utajení, neznamenalo to, že by učitelé přehlíželi nedostatky znalostí svých žáků.

Pan doktor Škúrka, který byl povoláním právník, jim přednášel právo.

Liturgiku přednášel pan František Kunetka, kterého si pan Kuchař vychvaluje hlavně proto, že jim ukázal smysl liturgie, tedy mše svaté. To bylo pro kněží v totalitě velmi důležité, protože se mše často odehrávala v naprosto jiných podmínkách, než by se normálně odehrávala. Kněží tedy potřebovali vědět, co je podstatné, a co by se v nějakých případech mohlo vynechat. Pan Kuchař tajně studoval a skládal zkoušky skoro deset let.

Vysvěcen byl v roce 1988 v Berlíně v místní biskupské rezidenci společně s dvěma dalšími spolubratry Jaroslavem Němcem a Aloisem Křišťanem. Vše bylo samozřejmě přísně utajené. Pan Kuchař vypráví, jak ve veřejných prostorech vůbec nemluvili česky, maximálně se latinsky pomodlili růženec. Celá akce trvala přibližně tři dny.

Ještě před vysvěcením byli na mši v Katedrále svaté Hedviky Slezské. Odehrávala se tam zrovna tradiční mše svatá, na kterou se sjížděli vojáci s jejich rodinami z různých delegací. Pan Kuchař vzpomíná, jak stál vedle Američanů, Francouzů či Angličanů a popisuje silný pocit, který pociťoval při pozdravení pokoje, když si podával ruku s lidmi, které mu totalitní režim určoval jako nepřátele. Bylo to pro něj velké vítězství.

Samotné svěcení proběhlo poslední večer návštěvy Německa. Po vysvěcení následovala ještě večere a druhý den ráno v pět hodin už zase jeli pryč. Nemohli se na místě dlouho zdržovat, aby nebyli podezřelí.

Pan Kuchař také ještě vystudoval křesťanskou pedagogiku. Stejně jako samotné kněžství, ji studoval tajně, ještě před revolucí a za pomoci salesiánů. Dojížděl do Polska, kde měla církev mnohem lepší postavení než v Čechách, stejně jako ve Východním Německu. V Polsku se sjížděl společně s ostatními zájemci o studium křesťanské pedagogiky do domu polských

salesiánů, kam přijeli i profesori z teologických fakult a přednášeli jim po dlouhé hodiny, jelikož se setkání, kvůli délce cesty, konala přibližně jednou za měsíc.

Do roku 1990 ještě stále pracoval jako učitel, ale už také fungoval jako kněz a jezdil např. zpovídat na chaloupky, které se začaly organizovat ve velkém jak v Čechách, tak na Moravě či Slovensku. Po roce 1990 ho poslali představení do salesiánského noviciátu v Hodoňovicích, kde sloužil jako socius, tedy připravoval volnočasové programy a učil mladé kluky vše, co by v budoucnosti potřebovali v salesiánském životě. Také učil základy písma a liturgie. Vše se zahrnovalo do výuky dětí v salesiánském duchu. V roce 1995 byl přesunut do pražského noviciátu. V roce 1997 nastoupil na Jabok – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, kde znovu učil salesiánskou výchovu a také hudbu. Pak byl představenými povolán zpět do Ostravy, kde se v roce 1999 stal ředitelem místního salesiánského střediska. Později se přesunul znovu do Prahy, kde zastával funkci delegáta pro formaci salesiánů. Pak se přesunul do Českých Budějovic, kde chvíli pracoval se studenty ve Špitálu u kostela Nejsvětější Trojice a poté se finálně usadil v místním salesiánském středisku, kde v dnešní době pracuje s dětmi, buď v kroužcích kutilských či hudebních.

## 7 ZÁVĚR

Mým hlavním cílem bylo přinést nová svědectví od lidí, kteří v době normalizace působili v neoficiálních církevních strukturách. Což se mi podle mého názoru povedlo. Svědectví obsahovala všední život věřícího člověka za komunismu, průběh tajného studia za té doby či neoficiální setkávání věřících. Mým dalším cílem bylo edukovat veřejnost o omezeném náboženském životě, který museli věřící lidé za komunistického režimu žít. V mé teoretické části jsem popsala vnímání víry komunistickou ideologií a chování KSČ k věřícímu obyvatelstvu Československa v 50. a 70. letech.

Informace obsažené v teoretické části měly sloužit především jako pomůcka k práci praktické. Chtěla jsem čtenáři poskytnout obecné informace o době, kterou prožili vyzpovídání pamětníci, aby si později při čtení části praktické mohl informace spojovat a lépe se v textu orientovat.

Psaní praktické části pro mě bylo mnohem snazší, a tím i zábavnější než část teoretická. Samotné rozhovory pro mě byly velkým přínosem. Zaprvé, protože jsem nic takového v životě nedělala a zadruhé, protože pro mě bylo velmi obohacující mluvit s pamětníky této doby přímo, ne pouze o nich číst.

Jsem vděčná, že jsem práci mohla napsat, jelikož mi to přineslo mnoho nových zkušeností, za které budu velmi ráda v mém budoucím studijním životě. Nikdy předtím jsem nemusela napsat nic tak obsáhlého a nikdy jsem také nemusela psát vyloženě ve formě parafrázování, a jsem tedy ráda, že jsem měla možnost si to vyzkoušet. Nebylo to pro mě jednoduché, ale přesto bych všem studentům střední školy doporučila napsat SOČ či jiný typ práce. Doufám a věřím, že se mi podařilo splnit, podle mého názoru, ten nejdůležitější cíl mé práce – přispět k tématu novými příběhy lidí z doby totality.

## 8 BIBLIOGRAFIE

- BALOUN, Matouš. Velikonoce v Československu v období normalizace. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2025. Vedoucí práce Petr Koura. [cit. 2025-11-23]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/196587>
- Kdo jsou salesiáni. Místní komunita Salesiánů Dona Boska v Českých Budějovicích - Čtyřech Dvorech [online]. [cit. 2026-01-31]. Dostupné z: <https://salesianicb.cz/salesianska-komunita/>
- KURFIŘTOVÁ, Tereza. Pronásledování římskokatolické církve v Československu - ideologie, strategie a taktika KSČ. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2016. Vedoucí práce Josef Mlejnek. [cit. 2025-10-19]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/80565>
- MARX, Karel a ENGELS, Bedřich. Manifest komunistické strany. Marxists.org [online]. [cit. 2025-10-19]. Dostupné z: <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1848/manifest/ch01.htm>
- Normalizace v ČSSR. *Dějepis.com* [online]. [cit. 2025-11-23]. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/normalizace-v-ceskoslovensku-70-leta/>
- ŘAPEK, Vojtěch. Proměny římskokatolické církve na Příbramsku v době normalizace z perspektivy církevní politiky KSČ. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2023. Vedoucí práce Jan Rychlík. [cit. 2025-11-23]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/184308>
- Salesiáni. In: Encyklopedie Českých Budějovic [online]. České Budějovice: Nebe, c2018 [cit. 2025-11-23]. Dostupné z: <https://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/salesiani>
- SKALICKÝ, Jaroslav. Před 45 lety českoslovenští politici kapitulovali a podepsali moskevský protokol. *iROZHLAS* [online]. 26. srpna 2013 [cit. 2025-11-23]. Dostupné z: [https://www.irozhlas.cz/veda-technologie\\_historie/pred-45-lety-ceskoslovensti-politici-kapitulovali-a-podepsali-moskevsky-protokol\\_201308260530\\_mkaspar](https://www.irozhlas.cz/veda-technologie_historie/pred-45-lety-ceskoslovensti-politici-kapitulovali-a-podepsali-moskevsky-protokol_201308260530_mkaspar)